

BIULETYN

Wydział Chemii UAM - Informator Dziekana

10/14

Profesor Alan Roy Katritzky 1928 - 2014

W dniu 10 lutego 2014 roku zmarł w Gainesville (Florida, USA) Profesor Alan Roy Katritzky, wybitny chemik organik, światowa legenda chemii związków heterocyklicznych, profesor University of East Anglia (1963-1980), Kenan Profesor University of Florida (1980-2014), autor około 2200 publikacji głównie z zakresu syntezy organicznej, chemii związków heterocyklicznych oraz metod ilościowego korelowania struktury i właściwości związków chemicznych (QSAR), edytor licznych prestiżowych wydawnictw naukowych, doktor Honoris Causa czternastu uniwersytetów, nauczyciel i wychowawca wielu pokoleń chemików organików z całego świata.

Uroczystości poświęcone pamięci Profesora Alana R. Katritzky'ego odbyły się 22 marca 2014 roku w sali audytorijnej Harn Museum w Gainesville, USA.

Alan Roy Katritzky, FRS (Fellow of the Royal Society od 1980 roku) urodził się 18 sierpnia 1928 roku w Londynie. W 1952 roku uzyskał dyplom ukończenia studiów (uzyskując First Class Honors), a w 1954 roku obronił doktorat na Uniwersytecie w Oxfordzie. W 1958 roku przeniósł się do Uniwersytetu w Cambridge. Profesor Alan Roy Katritzky był uczniem i współpracownikiem dwóch laureatów Nagrody Nobla – Sir Roberta Robinsona oraz Lorda Alexandra Todda. Był współzałożycielem Churchill College w Cambridge, a w latach 1960-1963 dyrektorem tej jednostki. W 1963 roku, w wieku 35 lat, został desygnowany na stanowisko profesora w tworzonym wówczas Uniwersytecie Wschodniej Anglii w Norwich. W 1980 roku przeniósł się do University of Florida w Gainesville USA, gdzie objął prestiżowe stanowisko Kenan Professor of Chemistry, a następnie od 1985 roku stanowisko dyrektora Florida Center for Heterocyclic Compounds. Cechą szczególną w 40. osobowej grupie badawczej stworzonej przez Profesora, było intensywne kształcenie młodych doktorów i współpracowników, pochodzących niemalże z całego świata. Jego uczniowie (ponad 300 doktorantów) i ponad 500 współpracowników, w tym kilkoro z Wydziału Chemii UAM, pamiętają cotygodniowe rozmowy indywidualne, spotkania grupowe oraz inspirujące sesje problemowe. To właśnie w grupie Profesora można było odczuć piękno i wysublimowany smak ciężkiej, rzetelnej i doskonale zorganizowanej pracy naukowej. Członkowie zespołu mogli również poczuć niezwykle serdeczną i przyjazną atmosferę goszczącą w Jego domu, uprawiając windsurfing w weekendy lub spożywając obiad, podczas którego Profesor, wraz z żoną Linde, podawał do stołu.

Od początku swojej kariery naukowej koncentrował się na chemii związków heterocyklicznych. Pierwszy nowoczesny podręcznik na ten temat, który doczekał się szeregu tłumaczeń, w tym również na język polski, napisał wraz z J.M. Lagowski w 1961 roku. Swoje zainteresowanie chemią związków heterocyklicznych Profesor objaśniał krótko: "Life is heterocyclic". Prace Profesora z jednej strony przyczyniły się do rozwiązania wielu problemów natury teoretycznej, takich jak aromatyczność, tautomeria i reaktywność związków heterocyklicznych, z drugiej natomiast strony mają ogromny walor praktyczny. Profesor był konsultantem lub współpracownikiem ponad 80 firm chemicznych z Europy i Ameryki Północnej, a badania realizowane na zlecenie przemysłu były głównym źródłem pozyskiwania funduszy na utrzymanie czterdziestoosobowego zespołu.

Efektom niezwyklej aktywności naukowej Profesora jest prawie 2200 publikacji prezentujących wyniki prac eksperymentalnych i ponad 200 woluminów książkowych, w tym monumentalne serie monograficzne i encyklopedyczne – "Advances in Heterocyclic Chemistry" (111 tomów), "Comprehensive Heterocyclic Chemistry" (11 tomów), "Comprehensive Organic Functional Group Transformations" (7 tomów) oraz pierwszy nowoczesny podręcznik adresowany do studentów i doktorantów – "Handbook of Heterocyclic Chemistry". Znaczenie dorobku naukowego Profesora dla nauki światowej potwierdza ponad 48000 cytowań.

Działalność badawcza i edukacyjna przyniosła Profesorowi wiele zaszczytnych wyróżnień. Był Doktorem Honoris Causa czternastu Uniwersytetów, w tym trzech polskich: Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (1989), Uniwersytetu Medycznego w Gdańsku (1994) oraz Uniwersytetu Wrocławskiego (2004). Doktorat honorowy nadany przez Uniwersytet im. Adama Mickiewicza był drugim po Uniwersytecie w Madrycie, Hiszpania. Profesor był członkiem wielu międzynarodowych instytucji i towarzystw naukowych. W 1985 roku został Członkiem Honorowym Polskiego Towarzystwa Chemicznego, a w 1991 roku Członkiem Zagranicznym Polskiej Akademii Nauk. W 2003 roku został uhonorowany przez Polskie Towarzystwo Chemiczne Medalem M. Curie-Skłodowskiej.

Profesor Alan R. Katritzky pozostanie w naszej pamięci jako wspaniały człowiek i wybitny naukowiec.

Opracowali: Piotr Barczyński, Bogumił Brycki, Zofia Dega-Szafran i Mirosław Szafran